ECLI:LV:AT:2019:0227.C40161815.2.S
Lietas Nr. C40161815, SKC-29/2019
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2019. gada 27. februārī

Senāts šādā sastāvā:
senatore referente Marika Senkāne,
senators Intars Bisters,
senatore Mārīte Zāģere,
ar sekretārēm Kitiju Ščerbinsku, Litu Kopeiku
piedaloties biedrības „Latvijas Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojs" pārstāvei zvērinātai advokātei Ilzei Gredzenai, /pers. B/ pārstāvim zvērinātam advokātam Ērikam Caram, apdrošināšanas AAS „BTA Baltic Insurance Company" pārstāvei zvērinātai advokātei Jeļenai Alfejevai,
atklātā tiesas sēdē izskatīja apdrošināšanas AS „BTA Baltic Insurance Company" un biedrības „Latvijas Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojs" kasācijas sūdzības par Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2016. gada 6. decembra spriedumu civillietā biedrības „Latvijas Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojs" prasībā pret /pers. B/ ar trešo personu apdrošināšanas AAS „BTA Baltic Insurance Company" par zaudējumu piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] Biedrība „Latvijas Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojs" (turpmāk arī - Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojs) 2015. gada 19. novembrī cēla tiesā prasību pret /pers. B/ par zaudējumu piedziņu, kurā, pamatojoties uz Civillikuma 3., 1759., 1765., 1775., 1779., 1784., 1895. pantu, Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma (turpmāk arī - OCTA likums) 41. panta otrās daļas 1. punktu, lūdza piedzīt zaudējumus 2484,86 EUR, likumiskos procentus 120,28 EUR un tiesas izdevumus, kā arī prasītājai noteikt tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei saņemt likumiskos procentus.

Prasība pamatota ar šādiem apstākļiem.

[1.1] /datums/notika ceļu satiksmes negadījums, kurā bija iesaistīts atbildētājas vadītais transportlīdzeklis /TL marka A/, valsts reģistrācijas Nr. /reģistrācijas numurs/. Tā rezultātā transportlīdzekļa /TL marka B/, valsts reģistrācijas Nr. /reģistrācijas numurs/, īpašniekam /pers. G/ tika nodarīti zaudējumi, un apdrošināšanas AAS „BTA Baltic Insurance Company" viņam izmaksāja apdrošināšanas atlīdzību 1437,75 Ls.

[1.2] Ceļu satiksmes negadījuma brīdī nebija apdrošināta sauszemes transportlīdzekļa /TL marka A/ īpašnieka obligātā civiltiesiskā atbildība, savukārt pēc ceļu satiksmes negadījuma uzrādītais apdrošināšanas līgums Nr. /numurs/ nebija spēkā sakarā ar transportlīdzekļa īpašnieka maiņu.

Atbilstoši OCTA likuma 51. panta pirmās daļas 1. punktam prasītāja /datums/pieņēma lēmumu Nr. /numurs/ atlīdzināt AAS „BTA Baltic Insurance Company" izmaksāto apdrošināšanas atlīdzību 2398,78 EUR.

[1.3] Zaudējumu kopsummu 2605,14 EUR veido pamatsumma 2398,78 EUR, papildu zaudējumu fiksētā maksa 86,08 EUR par zaudējumu atgūšanas lietas administrēšanu tiesvedības procesā un likumiskie procenti 120,28 EUR.

[2] Ar Ventspils tiesas 2016. gada 25. maija spriedumu prasība apmierināta daļēji, no /pers. B/ Transportlīdzekļu apdrošinātāju biroja labā piedzīti zaudējumi 2398,78 EUR, valsts nodeva 312,11 EUR un ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi 4,70 EUR. Prasītājai atzīstas tiesības par laiku līdz sprieduma izpildes dienai (izsoles dienai) vai līdz brīdim, kad procenti sasniedz pamatsummu, saņemt likumiskos 6 % gadā no nesamaksātās pamatsummas.

Prasība daļā par likumisko procentu 120,28 EUR un zaudējumu 86,08 EUR piedziņu noraidīta.

[3] Izskatījusi lietu sakarā ar /pers. B/ apelācijas sūdzību, Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2016. gada 6. decembrī nosprieda prasību noraidīt.

No Transportlīdzekļu apdrošinātāju biroja atbildētājas labā piedzīti tiesas izdevumi 318,26 EUR un izdevumi advokāta palīdzības samaksai 150 EUR, bet valsts labā – ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi 12,06 EUR.

Spriedums pamatots ar šādiem motīviem.

[3.1] No Ceļu satiksmes drošības direkcijas /datums/izziņas redzams, ka 2008. gada 1. jūlijā veikta minētā transportlīdzekļa reģistrācija uz atbildētājas kā valdītājas vārda līdz apstiprināšanai mantojuma tiesībās uz /datums/miruša /pers. K/ atstāto mantojumu. 2009. gada 20. jūnijā mantojuma tiesībās uz /pers. K/ atstāto mantojumu apstiprināta /pers. L/.

Atbildētāja, norādot, ka mantojuma pieņemšanai ir atpakaļejošs spēks uz mantojuma atklāšanās brīdi, pamatoti atsaukusies uz Augstākās tiesas 2016. gada 29. februāra spriedumu lietā SKC-48/2016 (C32218710).

Ceļu satiksmes negadījuma brīdī transportlīdzekļa /TL marka A/ īpašnieks joprojām bija /pers. K/, ar kuru līdz 2008. gada 6. septembrim bija spēkā noslēgtais apdrošināšanas līgums. Līdz ar to nav pamatots pirmās instances tiesas secinājums, ka ceļu satiksmes negadījuma brīdī sakarā ar īpašnieka maiņu bija zaudējusi spēku iepriekšējā īpašnieka civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas polise.

Transportlīdzeklis /TL marka A/ negadījuma brīdī bija reģistrēts uz atbildētājas kā valdītājas vārda, pamatojoties uz Ceļu satiksmes likuma (redakcijā līdz 2008. gada 31. decembrim) 10. panta ceturto nevis otro daļu, kā to norādījusi pirmās instances tiesa. Atbildētāja neatbilda īpašnieka statusam, jo viņas rīcība bija aprobežota ar pārējo potenciālo mantinieku gribu, proti, līdz /pers. L/ apstiprināšanai mantojuma tiesībās transportlīdzekļa

īpašnieks nebija mainījies. Tātad pirmās instances tiesa nepamatoti secināja, ka /pers. B/ kā valdītājai bija pienākums noslēgt OCTA līgumu. Tā kā mantojuma apliecība 2008. gada 1. jūlijā vēl nebija izdota, arī /pers. L/ kā mantiniecei nebija tiesiska pamata noslēgt OCTA līgumu savā vārdā.

[3.2] Lietā nodibināts, ka /pers. B/ laikā no 2008. gada 1. jūlija līdz mantojuma apliecības izsniegšanai bija transportlīdzekļa tiesīgā lietotāja.

Pirmās instances tiesa pamatoti atsaucās uz OCTA likuma 3. pantu, secinot, ka pastāv gadījumi, kad līgums par transportlīdzekļa īpašnieka obligāto civiltiesisko atbildību jānoslēdz tā tiesīgajam lietotājam, taču nepareizi atzina, ka šāds pienākums bija /pers. B/. Minētās normas izpratnē transportlīdzekļa tiesīgajam lietotājam pienākums slēgt apdrošināšanas līgumu iestājas gadījumā, ja īpašnieks transportlīdzekli, par kuru nav noslēgts apdrošināšanas līgums, nodevis lietošanā citai personai, vai arī apdrošināšanas līguma termiņš ir beidzies transportlīdzekļa lietošanas laikā. Konkrētajā gadījumā šādi apstākļi nav konstatēti.

OCTA likuma 10. panta pirmajā daļā uzskaitīti gadījumi, kad apdrošināšanas līgums izbeidzas pirms termiņa, to vidū nav norādīta īpašnieka – fiziskas personas nāve.

Pirmās instances tiesa nepamatoti atsaukusies uz OCTA likuma 10. panta sesto daļu, citējot to selektīvi un tādējādi nonākot pie kļūdaina secinājuma, ka apdrošināšanas līgums izbeidzas, ja notikusi transportlīdzekļa pārreģistrācija. OCTA likuma 10. pantā ir precīzi norādīti gadījumi, kas šīs normas izpratnē atzīstami par pārreģistrāciju.

Līdz ar to secināms, ka /pers. K/ 2007. gada 6. septembrī veiktā īpašnieka obligātā civiltiesiskā apdrošināšana ceļu satiksmes negadījuma brīdī joprojām bija spēkā.

[3.3] Šāds secinājums atbilst arī lietā nodibinātajiem faktiem, ka AAS „BTA Baltic Insurance Company" /datums/izmaksāja apdrošināšanas atlīdzību cietušā transportlīdzekļa īpašniekam, noslēdza ar /pers. B/ jaunu OCTA līgumu un atbildētāja nav saņēmusi apdrošinātājas atteikumu segt ceļu satiksmes negadījuma rezultātā nodarītos zaudējumus, pamatojoties uz polisi /numurs/.

Turklāt, atzīstot, ka ar /pers. K/ noslēgtā īpašnieka obligātās civiltiesiskās apdrošināšanas līguma darbība beidzās pirms termiņa, ne atbildētājai, ne bijušā īpašnieka mantiniekiem nav izmaksāta apdrošināšanas prēmijas neizmantotā daļa.

[3.4] Prasītāja nav izvērtējusi AAS „BTA Baltic Insurance Company" iesniegtā rēķina pamatotību, un lēmumu par apdrošināšanas atlīdzības izmaksu pieņēmusi pārsteidzīgi. Par tiesisku pamatu šāda lēmuma pieņemšanai nevar būt uz izdrukas par līgumu Nr. /numurs/ izdarītā atzīme „Polise nav spēkā. Īpašnieku maiņa 01.07.2008.", kura nesatur ne ziņas par amatpersonu, kas veikusi atzīmi, ne arī datumu, kurā tā izdarīta.

[4] Par apelācijas instances tiesas spriedumu AAS „BTA Baltic Insurance Company" iesniegusi kasācijas sūdzību, kurā, atsaucoties uz materiālo tiesību normu nepareizu iztulkošanu, lūgusi spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai.

Kasācijas sūdzība pamatota ar šādiem argumentiem.

[4.1] Saskaņā ar Civillikuma 1034. pantu transportlīdzekļa īpašuma tiesība no vienas personas uz otru pāriet īpašnieka nāves brīdī. Līdz ar to tiesai bija jāpiemēro OCTA likuma 10. panta sestā daļa par apdrošināšanas līguma izbeigšanos, jo, mainoties īpašniekam, pirms transportlīdzekļa izmantošanas ceļu satiksmē bija jāveic transportlīdzekļa pārreģistrācija saskaņā ar Ceļu satiksmes likuma 10. panta ceturto daļu.

Atbilstoši OCTA likuma 1. panta 14. punktam transportlīdzekļa tiesīgais lietotājs ir persona, kura uz pilnvaras, īres vai cita tiesiska pamata lieto transportlīdzekli ceļu satiksmē. Transportlīdzekļa lietošanai nepieciešama īpašnieka atļauja, turklāt tai jābūt spēkā visu transportlīdzekļa lietošanas laiku, jo Civillikuma 2313. pantā paredzēta iespēja atsaukt pilnvarojumu jebkurā brīdī. Savukārt atbilstoši Civillikuma 2312. panta 5. punktam īpašnieka pilnvarojums izmantot transportlīdzekli izbeidzas ar viņa nāvi. Arī Civillikuma 2316. pants nosaka, ka pilnvarotāja nāve iznīcina līgumiskās attiecības līdzīgi atsaukumam.

Ievērojot minēto normatīvo regulējumu, Ceļu satiksmes likuma 10. panta ceturtajā daļā paredzēts, lai transportlīdzekli izmantotu ceļu satiksmē, tā īpašnieka nāves gadījumā viņa vietā jāiestājas valdītājam – iespējamam mantiniekam – vēl pirms tiesas sprieduma par mantošanu vai mantojuma apliecības saņemšanas.

Atbilstoši Ceļu satiksmes likuma 1. panta 29. punktam transportlīdzekļa valdītājs ir persona, kuras tiesiskā valdījumā uz mantojuma tiesību pamata atrodas transportlīdzeklis.

No Ceļu satiksmes likuma 44. pantā paredzētās atbildības prezumpcijas izriet, ka transportlīdzekļa valdītājam ir tāda pati atbildība par transportlīdzekļa izmantošanu ceļu satiksmē kā īpašniekam. Savukārt saskaņā ar minētā likuma 9. panta pirmo daļu Latvijas teritorijā ceļu satiksmē atļauts izmantot tikai reģistrētus transportlīdzekļus. Tādēļ, lai transportlīdzekli izmantotu ceļu satiksmē pirms apstiprināšanās mantojuma tiesībās, ir jāveic valdītāja reģistrācija.

Tādējādi, nevar uzskatīt, ka transportlīdzekļa lietošana turpinās uz iepriekš izsniegtās īpašnieka atļaujas pamata, kas it kā saglabā apdrošināšanas polises spēku, kā to kļūdaini secināja apelācijas instances tiesa.

[4.2] Papildus speciālā OCTA likuma regulējumam transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas līgumiem ir piemērojams arī Civillikums un likums „Par apdrošināšanas līgumu", ciktāl tas nav pretrunā speciālām tiesību normām.

Atbildība par ceļu satiksmes negadījumā cietušajam nodarītajiem zaudējumiem iestājas, pamatojoties uz Civillikumu un Ceļu satiksmes likumu, jo OCTA likuma tiesību normas nosaka apdrošināšanas pienākumu un apdrošināšanas attiecību regulējumu, bet nereglamentē civiltiesiskās atbildības iestāšanos.

OCTA likuma 3. panta pirmajā daļā noteikts, ka apdrošināšanas objekts ir transportlīdzekļa īpašnieka vai tiesīgā lietotāja civiltiesiskā atbildība. Tas, ka līgums slēdzams īpašnieka vārdā, pat ja transportlīdzeklis ir nodots tiesīgajam lietotājam, nenozīmē, ka apdrošināta tiek tieši īpašnieka civiltiesiskā atbildība.

Pēc transportlīdzekļa īpašnieka nāves nevar turpināties šīs personas civiltiesiskā atbildība saistībā ar tāda transportlīdzekļa turpmāku izmantošanu ceļu satiksmē, kas ir obligātās apdrošināšanas objekts. Tādējādi par nodarītajiem zaudējumiem, izmantojot transportlīdzekli pēc īpašnieka nāves, atbild nevis īpašnieks, bet gan valdītājs, kuram transportlīdzekļa izmantošanas gadījumā tas būtu jāreģistrē uz sava vārda. Transportlīdzekļa lietotājam (valdītājam) pēc īpašnieka nāves ir jāslēdz jauns OCTA līgums par savas civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu.

Ņemot vērā, ka konkrētajā gadījumā transportlīdzeklis tika izmantots ceļu satiksmē pēc īpašnieka nāves un atbildētāja kā transportlīdzekļa valdītāja nebija apdrošinājusi savu civiltiesisko atbildību, viņai ir jāatlīdzina transportlīdzekļa izmantošanas rezultātā nodarītie zaudējumi, kuri cietušajai personai tika atlīdzināti no Garantijas fonda.

[4.3] Fakts, ka uz apdrošināšanas polises izdrukas izdarīta atzīme, kas neatbilst Dokumentu juridiskā spēka likuma prasībām, nemaina piemērojamās normas, to saturu un interpretāciju.

[4.4] Apstāklis, ka apdrošināšanas prēmijas daļa par neizmantotu apdrošināšanas perioda daļu nav atmaksāta, neietekmē jautājumu par līguma spēkā esamību. Turklāt OCTA likuma 10. pantā ir noteikta īpaša kārtība, kādā atmaksājama apdrošināšanas prēmija.

[5] Par apelācijas instances tiesas spriedumu Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojs iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā, atsaucoties uz materiālo tiesību normu nepareizu iztulkošanu, lūdzis spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai.

Kasācijas sūdzība pamatota ar šādiem argumentiem.

[5.1] OCTA likuma 10. panta sestajā daļā ir noteikti gadījumi, kad apdrošināšanas līgums izbeidzas pats no sevis. Minētajā normā iekļautais regulējums ir imperatīvs un nepārprotami paredz, ka apdrošināšanas līguma izbeigšana OCTA likuma 10. panta sestās daļas izpratnē nav saistāma ar transportlīdzekļa īpašuma tiesību pāreju, bet gan ar transportlīdzekļa pārreģistrāciju.

OCTA likuma 10. panta sestās daļas mērķis ir aptvert visus tos gadījumus, kad transportlīdzekļa apdrošināšanas līgums izbeidzas pats no sevis, tajā skaitā transportlīdzekļa īpašnieka nāves gadījumu, kad īpašnieks nevar iesniegt apdrošinātājam pieteikumu par apdrošināšanas līguma izbeigšanu. Tādējādi OCTA likuma 10. panta pirmā un otrā daļa piemērojama atsevišķi no OCTA likuma 10. panta sestās daļas. Saskaņā ar minēto normu gadījumā, kad transportlīdzekļa īpašnieks pats nav izbeidzis apdrošināšanas līgumu, tas izbeidzas transportlīdzekļa pārreģistrācijas brīdī. OCTA likuma 10. panta sestā daļa attiecas uz transportlīdzekļa pārreģistrāciju neatkarīgi no tiesiskā darījuma vai juridiskā fakta, uz kura pamata transportlīdzekļa pārreģistrācija ir notikusi.

Ņemot vērā OCTA likuma 10. panta tvērumu, šajā lietā nav izšķirošas nozīmes faktam, ka /pers. K/ ceļu satiksmes negadījuma brīdī bija miris un ka transportlīdzekli neviens vēl nebija mantojis, bet nozīme ir tam, uz kā vārda transportlīdzeklis ceļu satiksmes negadījuma brīdī /datums/bija reģistrēts.

No lietas materiāliem redzams, ka pēc transportlīdzekļa īpašnieka nāves ir veikta transportlīdzekļa reģistrācija uz atbildētājas kā valdītājas vārda līdz apstiprināšanai mantojuma tiesībās. Lietā nav strīda, ka transportlīdzekļa pārreģistrācijas brīdī atbildētāja tika norādīta ailē „īpašnieks – fiziska persona".

OCTA likuma 1. panta 13. punktā noteikts, ka transportlīdzekļa īpašnieks ir fiziskā vai juridiskā persona, kurai pieder transportlīdzeklis vai uz kuras vārda reģistrēts transportlīdzeklis. Tiesu praksē ir atzīts, ka tādējādi tiek nodibināta prezumpcija par personu kā transportlīdzekļa īpašnieku, ja tā par tādu reģistrēta transportlīdzekļu un to valdītāju reģistrā.

[5.2] Ceļu satiksmes likuma 20. panta ceturtajā daļā paredzēts, ka transportlīdzekļa īpašniekam, valdītājam un turētājam ir jāveic mehāniskā transportlīdzekļa īpašnieka, valdītāja un turētāja civiltiesiskās atbildības obligātā apdrošināšana likumos un citos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

OCTA likumā nav lietots termins „transportlīdzekļa valdītājs", taču, ievērojot OCTA likuma 1. panta 13. punktu un 3. panta otro daļu, atbildētājai kā personai, uz kuras vārda atbilstoši šīs personas vēlmei tika reģistrēts transportlīdzeklis, bija pienākums pēc transportlīdzekļa pārreģistrācijas noslēgt apdrošināšanas līgumu.

Atbildētāja, piesakoties mantojumam, apliecināja, ka vēlas iestāties mantojuma atstājēja mantisko attiecību kopībā un, reģistrējot transportlīdzekli uz sava vārda, izrādīja gribu rīkoties kā īpašniekam, kas atbilst Civillikumā paredzētajam mantojuma tiesību un valdījuma regulējumam.

Ceļu satiksmes likumā transportlīdzekļa valdītājam ir noteikta tāda pati atbildība par transportlīdzekļa izmantošanu ceļu satiksmē kā īpašniekam, līdz ar to atbildētājai ir jāatlīdzina transportlīdzekļa izmantošanas rezultātā nodarītie zaudējumi.

[5.3] Nav izšķirošas nozīmes apstāklim, ka uz apdrošināšanas polises izdrukas esošā atzīme neatbilst Dokumentu juridiskā spēka likumam, kurš tās izdarīšanas brīdi nebija spēkā.

Jautājumu par līguma spēkā esamību neietekmē arī tas, ka apdrošināšanas prēmijas daļa par neizmantoto apdrošināšanas periodu nav atmaksāta, jo nevienā spēkā esošā tiesību normā nav noteikts šāds priekšnosacījums, turklāt OCTA likuma 10. pantā ir noteikta kārtība, kādā tā tiek atmaksāta.

[6] Tiesas sēdē Transportlīdzekļu apdrošinātāju biroja pilnvarotā pārstāve Ilze Gredzena uzturēja kasācijas sūdzību, pamatojoties uz tajā norādītajiem argumentiem.

AAS „BTA Baltic Insurance Company" pilnvarotā pārstāve zvērināta advokāte Jeļena Alfejeva tiesas sēdē uzturēja iesniegto kasācijas sūdzību un papildus paskaidroja, ka viņas pārstāvamais apdrošināšanas atlīdzību negadījumā cietušajam /pers. G/ izmaksājis Transportlīdzekļu apdrošinātāju biroja vietā uz pilnvarojuma pamata, kas iekļauts /datums/līgumā Nr. /numurs/ „Par savstarpējo sadarbību atlīdzību lietu administrēšanā".

/pers. B/ pilnvarotais pārstāvis zvērināts advokāts Ēriks Cars neatzina lietā iesniegtās kasācijas sūdzības un lūdza Senātu Kurzemes apgabaltiesas 2016. gada 6. decembra spriedumu atstāt negrozītu. Pārstāvis vērsa uzmanību uz faktu, ka /pers. B/ /datums/ar AAS "BTA Baltic Insurance Company" noslēgusi jaunu apdrošināšanas līgumu. Tā darbības sākuma termiņš norādīts 7. septembris, proti, nākamā diena pēc iepriekšējās polises darbības beigām. Tādējādi apdrošinātājs pats atzinis iepriekšējā, ar /pers. K/, slēgtā līguma spēkā esamību līdz pat polisē norādītajam beigu termiņam 6. septembrī.

Motīvu daļa

[7] Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā tas noteikts Civilprocesa likuma 473. panta pirmajā daļā, Senāts atzīst, ka Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2016. gada 6. decembra spriedums ir atstājams negrozīts.

[8] Senāts nevar piekrist kasācijas sūdzības iesniedzēju argumentiem, ka tiesa, pamatojot spriedumu, nepareizi iztulkojusi materiālo tiesību normas.

Apelācijas instances tiesas atzinums, ka ceļu satiksmes negadījuma brīdī bija spēkā /pers. K/ 2007. gada 6. septembrī veiktā transportlīdzekļa īpašnieka vai tiesīgā lietotāja obligātā civiltiesiskā apdrošināšana, ir pamatots.

[8.1] AAS „BTA Baltic Insurance Company" kasācijas sūdzībā pareizi norādījusi, ka papildus speciālā OCTA likuma regulējumam transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas līgumiem šī strīda izšķiršanā ir piemērojamas arī Civillikuma normas, ciktāl tas nav pretrunā ar speciālām tiesību normām.

Civillikuma 1034. pantā iekļauta t.s. īpašumtiesību nepārtrauktības prezumpcija. Komentējot norādīto likuma normu, tiesību doktrīnā atzīts: "Īpašuma tiesības turpina eksistēt pat pēc īpašnieka nāves, jo visā savā sastāvā tās pāriet uz īpašnieka mantiniekiem." (*sk. Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002., 170.lpp.*).

Arī judikatūrā izteikta atziņa: "Ja mantinieks mantojumu pieņem, mantojums pāriet viņa īpašumā jau ar mantojuma atstājēja nāvi. Mantojuma pieņemšanai ir atpakaļejošs spēks uz mantojuma atklāšanās momentu: pieņemtais mantojums tiek atzīts par mantiniekam piederošu no mantojuma atklāšanās laika". (*sk. Senāta 2016. gada 29. februāra sprieduma lietā Nr. SKC-48 (C32218710) 10. punktu*).

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka /datums/mirušā /pers. K/ vienīgā mantiniece ir viņa meita /pers. L/. Tēva mantojumā ietilpstošo automašīnu /TL marka A/, valsts reģistrācijas Nr. /reģistrācijas numurs/, viņa ieguvusi īpašumā uz 2009. gada 20. jūnijā izsniegtās mantojuma apliecības pamata, un iegūtajām īpašuma tiesībām ir atpakaļejošs spēks, kas attiecas gan uz 2008. gada 1. jūliju, kad CSDD transportlīdzekļu reģistrā izdarīta atzīme par /pers. B/ īpašumtiesībām, gan uz /datums/, kad notika ceļu satiksmes negadījums. Citiem vārdiem, īpašuma tiesības uz norādīto transportlīdzekli /datums/pārgāja tikai un vienīgi /pers. L/. Prasītāja un trešās personas pārstāvji nav iesnieguši nevienu pierādījumu apstāklim, ka /pers. B/ jebkad būtu pieņēmusi vīra atstāto mantojumu, nedz arī tam, uz kāda likumīga pamata CSDD notikusi transportlīdzekļa pārreģistrācija uz viņas kā īpašnieces vārda.

[8.2] Ir jānošķir OCTA likuma 10. panta sestajā daļā (šeit un turpmāk – OCTA likuma redakcija uz /datums/) paredzētā transportlīdzekļa pārreģistrācija, kas saistīta ar transportlīdzekļa īpašnieka maiņu un izbeidz iepriekšējā īpašnieka noslēgto OCTA līgumu, no Ceļu satiksmes likuma 10.

panta ceturtajā daļā paredzētajām mantinieka tiesībām uz noteiktu laiku reģistrēties kā tiesiskajam valdītājam, kas OCTA līguma spēkā esamību neietekmē.

OCTA likuma 10. pantā ietverto gadījumu uzskaitījums, kas izbeidz OCTA līgumu, ir izsmeļošs, un transportlīdzekļa īpašnieka nāve šajā uzskaitījumā kā priekšnoteikums līguma izbeigšanai nav iekļauta. Iepriekš jau norādīts, ka transportlīdzekļa īpašnieka nāves fakts kā tāds īpašuma tiesību pāreju nenodibina, nepieciešams konstatēt īpašumtiesību iegūšanas tiesisko pamatu.

Šādos apstākļos apelācijas instances tiesa pamatoti atzinusi, ka uz ceļu satiksmes negadījuma brīdi transportlīdzekļa īpašnieka maiņa nebija notikusi. /pers. B/ 2008. gada 1. jūlijā CSDD kā transportlīdzekļa īpašniece reģistrēta bez jebkāda tiesiska pamata.

[8.3] Ceļu satiksmes likuma 10. panta ceturtajā daļā ir paredzētas tiesības (nevis pienākums) personai, kura ir iespējamais mantinieks, reģistrēt transportlīdzekli uz sava vārda kā valdītājam noteiktā kārtībā, proti, ja tam piekrīt visi iespējamie mantinieki, ar nosacījumu, ka līdz mantojuma apliecības saņemšanai ir aizliegta transportlīdzekļa atsavināšana.

Līdz ar to par nepamatotu atzīstams Transportlīdzekļu apdrošinātāju biroja kasācijas sūdzībā norādītais arguments, ka transportlīdzekļa reģistrācija uz valdītāja vārda Ceļu satiksmes likuma 10. panta ceturtās daļas kārtībā CSDD reģistrēto personu pielīdzina transportlīdzekļa īpašniekam (nodibina prezumpciju par personu kā transportlīdzekļa īpašnieku), jo šādā gadījumā reģistrācija nekādi nav saistīta ar īpašnieka maiņu, respektīvi, īpašnieka maiņa vēl nav notikusi. Šāda reģistrācija nevar būt īpašuma tiesības radoša, nedz arī ietekmēt OCTA līguma darbību. Tā liecina vien par to, ka persona ir uzņēmusies atbildību par mantojuma masā ietilpstošās lietas (mantas) saglabāšanu un lietošanu un tādēļ līdz mantojuma lietas pabeigšanai viņai jārūpējas par šo mantu kā par savu (Civillikuma 723. pants).

[9] Faktu, ka ceļu satiksmes negadījuma brīdī bija spēkā /pers. K/ 2007. gada 6. septembrī noslēgtais OCTA standartlīgums (polise Nr. /numurs/), konsekventi atzinusi arī AAS "BTA Baltic Insurance Company".

[9.1] Atbilstoši OCTA likuma 31. panta otrajai daļai zaudējumus ceļu satiksmes negadījumā cietušajai personai atlīdzina tas apdrošinātājs, kurš apdrošinājis zaudējumu nodarījušā transportlīdzekļa īpašnieka civiltiesisko atbildību, vai Transportlīdzekļu apdrošināšanas birojs no Garantiju fonda līdzekļiem.

Ja ir ievērota apdrošināšanas atlīdzības pieprasīšanas kārtība, tad apdrošinātājs vai Transportlīdzekļu apdrošināšanas birojs pieņem lēmumu par apdrošināšanas atlīdzības izmaksu (OCTA likuma 36.-39. pants).

Savukārt gadījumos, kad zaudējumus nodarījušā transportlīdzekļa īpašnieks savu civiltiesisko atbildību nav apdrošinājis, apdrošināšanas atlīdzības izmaksa tiek nodrošināta no Garantiju fonda līdzekļiem (OCTA likuma 51. panta pirmā daļa).

[9.2] Tādējādi minētais likuma regulējums skaidri nošķir gadījumus, kad zaudējumi tiek atlīdzināti no apdrošinātāja un kad – no Garantiju fonda līdzekļiem. Proti, ja zaudējumus nodarījušā transportlīdzekļa īpašnieka civiltiesiskā atbildību bijusi apdrošināta, zaudējumus cietušajai personai sedz apdrošinātājs, savukārt pretējā gadījumā zaudējumi tiek segti no Garantiju fonda līdzekļiem.

[9.3] Izskatāmajā lietā, kā redzams no /datums/OCTA atlīdzību akta Nr. /numurs/, apdrošinātājs ir atzinis apdrošināšanas gadījuma iestāšanās faktu un, atsaucoties uz OCTA likuma 31. panta otro daļu, nolēmis izmaksāt apdrošināšanas atlīdzību 1437,75 Ls. Minētā summa /datums/pārskaitīta AS WESS kā samaksa par /pers. G/ piederošās automašīnas remontu (*skat. lietas 22., 26.lpp.*). Lēmumā nav ietverta atruna, kas apliecinātu, ka apdrošinātājs, veicot apdrošināšanas atlīdzības izmaksu, rīkojas Transportlīdzekļu apdrošinātāju biroja uzdevumā.

Tāpat 2007. gada 6. septembrī noslēgtā apdrošināšanas līguma (polise Nr. /numurs/) spēkā esamību līdz tajā noteiktā termiņa beigām apdrošinātājs atzinis, /datums/noslēdzot ar /pers. B/ jaunu apdrošināšanas līgumu par transportlīdzekļa /TL marka A/ īpašnieka civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu, kurā kā līguma darbības sākuma laiks norādīts 2008. gada 7. septembris (*skat. lietas 76.-77. lpp.*).

Līdz ar to apelācijas instances tiesai bija pamats secināt, ka apdrošinātājs ne tikai atzina 2007. gada 6. septembra apdrošināšanas līguma (polise Nr. /numurs/) spēkā esamību ceļu satiksmes negadījuma brīdī, bet arī izpildīja no šī līguma izrietošo saistību.

[9.4] OCTA likuma 41. panta otrās daļas 1. punkts paredz Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojam tiesības celt regresa prasību pret ceļu satiksmes negadījumā zaudējumu nodarījušā transportlīdzekļa īpašnieku tikai gadījumā, ja tas nav apdrošinājis īpašnieka civiltiesisko atbildību, proti, ja nav spēkā esoša apdrošināšanas līguma (OCTA polises).

Šādus apstākļus izskatāmajā lietā tiesa nav konstatējusi.

[9.5] Konkrētajos apstākļos nepelna ievērību Senāta sēdē AAS "BTA Baltic Insurance Company" pilnvarotās pārstāves norādītais, ka viņas pārstāvamais apdrošināšanas atlīdzību izmaksājis Transportlīdzekļu apdrošinātāju biroja vietā uz pilnvarojuma pamata, kas iekļauts /datums/līgumā Nr. /numurs/ „Par savstarpējo sadarbību atlīdzību lietu administrēšanā". Kā jau iepriekš norādīts, izskatāmajā lietā noskaidrots, ka lēmuma par apdrošināšanas atlīdzības izmaksu pamatā ir apdrošinātāja atzīta saistība, kas izriet no spēkā esoša apdrošināšanas līguma (OCTA polises), proti, zaudējumu atlīdzības izmaksa ceļu satiksmes negadījumā cietušajai personai atbilstoši OCTA likuma 31. panta otrajai daļai.

[10] Apkopojot teikto, secināms, ka Transportlīdzekļu apdrošinātāju biroja un AAS „BTA Baltic Insurance Company" kasācijas sūdzību apmierināšanai nav pamata.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474. panta 1. punktu, Senāts

nosprieda

Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2016. gada 6. decembra spriedumu atstāt negrozītu, bet biedrības „Latvijas Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojs" un AAS „BTA Baltic Insurance Company" kasācijas sūdzības noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Senatore M. Senkāne

Senators I. Bisters

Senatore M. Zāģere